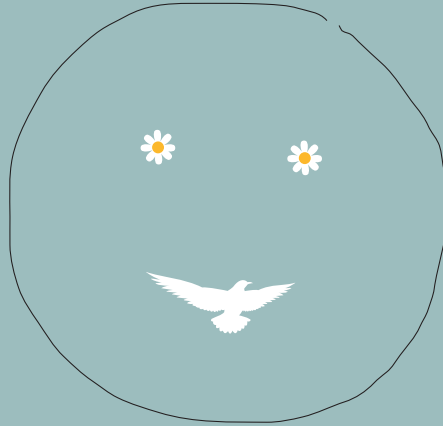

Kanton Bern
Canton de Berne

ንመዋእለ ሕጻናት ብቑዕ ምዃን
Tigrigna

Impressum

Edition et copyright
Direction de l'instruction publique et de la culture
Office de l'école obligatoire et du conseil
oeco.inc@be.ch

Illustrations
Peter Gärtl, Thoune

Edition 2020
2019.ERZ.1598

ቆልዑ ከዓብይሉ ዝኸእሉ ሓላፍነት ስራሕ፤

መገዲ ምእዝና ዝመርሖም ኣርኣያ፤

ዉሕስነት ይስምዓኒ እዩ ዝብልዎ ማሕበረሰብ የድልዮም እዩ።

ፕሮፌሰር ዶክተር Gerald Hüther

ዝኸበርኩም ወለዲ

ቆልዓኹም ድሕሪ ቁሩብ እዋናት ኣብ መዋእለ ሕጻናት ክኣቱ እዩ። ኣብዚ ዕድመ ብቐሊሉን ብዙሕን ስለ ዝመሃሩ፤ እዚ እዋን ኣገዳሲ እዩ። ንቆልዓኹም ኣብዚ እዋን ንምዕባሌኡ ከመይ ጌርኩም ክትድግፍዎ ከም እትኸእሉ ዝሕብራ፤ መነ ቻቐሕቲ ዝኾና ሓላባት ክንህበኩም ንፈቱ። ስምዒታዊ ዝኾነ ዝምድናዊ ምትእስሳር ንሃለዎት ንነኣሽቱ ቆልዑ ኣገዳሲ እዩ። ቆልዑ ብተፈጥር ኣምሓዲሽ ነገራት ክመሃሩን ንዓለም ክፈልጥዎን ይደልዩ እዮም። ቤተሰቦም ምስኣም ከም ዘለዉ ኾይኑ እንተተሰማዕዎም፤ ናብዛ ዓለም ዝገብርዎ ስጉምቲ ጽቡቕ ጌሮም ክመልክዎ ይኸእሉ እዮም። ብዙሓት ቆልዑ ምስ ካልኣት ቆልዑ ኣብ ሓደ ጉጅለ እንዳተጻወቱ ነቲ ናይ መጀመርታ ተምክሮ ኸገብሩ ኸኢሎም እዮም። ንምሳሌ ምስ ኣሕዋቶም፤ ምስ ጎረባብቲ ቆልዑ ወይ ከኣ ምስ እቶም ኣብ እቲ ዝጻወትዎ ጉጅለ ጻወታ ዘለዉ ቆልዑ እንዳተጻወቱ፤ ብኸምኡ ከኣ ምስ ሓደሽቲ ኣብነት ዝኾኑ ሰባት ንምሳሌ መራሕቲ ጉጅለ ጻወታ ይላለዩ እዮም። ንገዝኡም ናብ ስድርኡም ተሓጽሶም ምስ ተመልሱ ብዙሕ ሕቶታትን ዕላላትን ሓዞም እዮም ዝመዱ።

ቆልዓኹም ኣብ መዋእለ ሕጻናት ምስ ካልኣት ቆልዑ ብዙሕ ጊዜ እዩ ዝጸንሑ። እዚ ንቆልዓኹም ሓዲሽን ደጋጊ ሙኡብ ወዕ ወዕ ስምዒት ዘእትዎን እዩ። ሓደ ሓደ እዋናት ክሳብ ተርኡ በጺሑ ታሪኹ ከዕልል ዝኸእል ክጽበ ኣለዎ። ቆልዓኹም ኩሉ ሰብ ሓደ ዓይነት ስምዒት ከም ዘይብሉ ይመሃር (ወይ ሓደ ዓይነት ከም ዘይኮኑ) ንኻልኣት ሰባት ካልኣት ነገራት ከም ዘገድሱም ይፈልጡ።

ኣብዚ ዕድመ ዘለዎ ቆልዑ እንዳተጻወቱ ‘ዮም ዝምሃሩ ከምኡውን ናይ ነገራት ዝምድናን ሕግታትን ጽቡቕ ጌሩ ክርድኡም ይኸእል እዩ። ቆልዑ ሰብ ዝገበሮ ይደግሙ እዮም። በዚ ምክንያት ናይ ወለዲ ይኹን ናይ ካልኣት ኣብነት ዝኾኑ ሰባት ባህርይ ብጣዕ ሚኣገዳሲ እዩ። ንምሳሌ ኣብ ቅድሚ ደቁ ንኻልኣት ሰባት ክሳብ ዘረብኡም ዝወድኡ ጽንኢሉ ዝሰምዕ፤ ናይ ደቁ ኣስተብሃልነት ከምኡውን ናይ ምትኳር ክእለቶም ክብንኸብል መገዲ ይመርሖ እዩ።

ምስ ነ ብስ ኻን ምስ ካልኦት ሰባትን ዝህሉ ጠባይ

Bien se comporter envers soi-même et les autres

ቆልዓ ኹም ምስ ካልኦት ቆልዑ ብሓንሳብ ክኸውን ይደሊ።

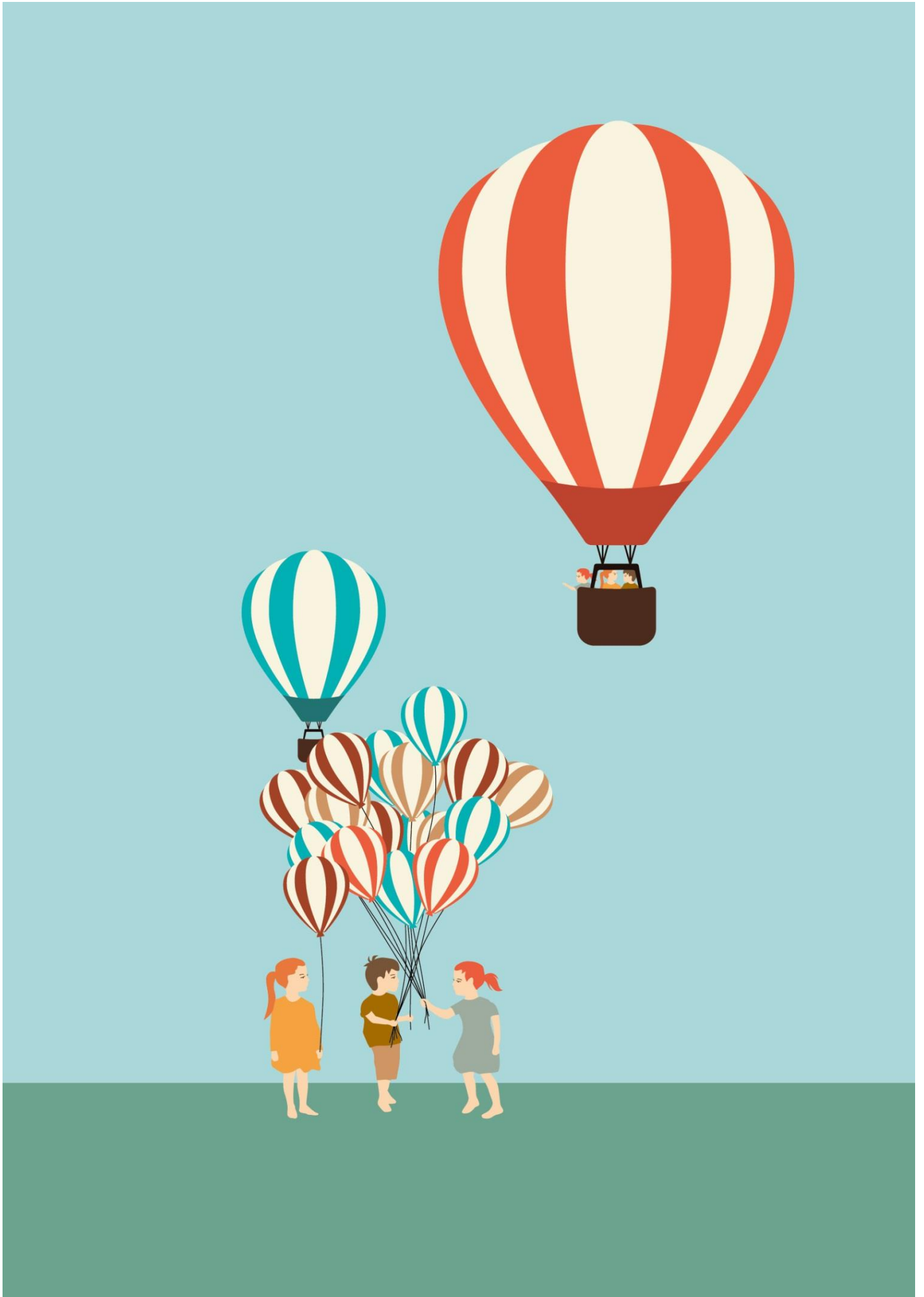
ምስ ምማዕ፣ ን ኻልኦት ምሕላይ፣ ምእዝንኦም ምፍላጥ፣ ክእለት ምጽባይ፣ እዚኤን ነቲ ቆልዓ ኣብ ሓደ ጉጅለ ከይተሸገረ ንኸጽምበር ካብ ዘድልዮኦ ጠባያት እየን። ኣብ ሓደ ናይ ጸወታ ጉጅለ ወይ ድማ ኣብ መዋእለ ሕጻናት ቆልዓ ኹም ምስ ካልኦት መሰትኡ ዝኾኑ ቆልዑ ክህልዎ ዝግብኦ ጠባያት ይላመድ እዩ። ን ቆልዓ ኹም ኣብ መጻወቲ ቆልዑ ምስ ካልኦት ቆልዑ እውን ንኸጸወት ግደፍዎ። ወይ ድማ ን ኻልኦት ቆልዑ ንገዛ ኹም ዓድመ።

ቆልዓ ኹም ኣባል ሓንቲ ማሕበረ ሰብ ክኸውን ይደሊ እዩ።

ኣብቲ ዕብይ ዝበለ ጉጅለ ቆልዑ ንልኩም ወይ ድማ ወድኹም ነቲ ክረኽቦ ዝደሊ ናይ መምሃራን ኣቓልቦ ምስ እቶም ካልኦት ቆልዑ ክማቐል ኣለዎ። ሓደ ሓደ እዋናት ድልየት ቆልዓ ኹም ከይተማልኤ ክተርፍ ይኸእል እዩ ወይ ድማ ድልየቱ ክሳብ ዝማልኣሉ ተርኡ ክጽበ ኣለዎ።

ቆልዓ ኹም ስምዒቱ ክገልጽ ይደሊ እዩ።

እዚ ኸኣ ጽቡቕ እዩ። ቆልዓ ኹም ነቲ ዝስምዖ ዘሎ ስምዒቱ ንኸስተወዕሎ፣ ንኸጠቐሶን ንኸርድኦን ሓግዝዎ። ምስ ካልኦት ሰባት ክርእዮ ዘለዎ ጠባያት ገደብ ክህልዎ ከምዝግብኦ እውን ኣረድኡዎ። ከምቲ እቲ ቆልዓ ኹም ክኸበር ዝደሊ፣ ከምኡውን እሱ ን ኻልኦት ቆልዑ ይኹን ዓበይቲ ኣኸቢሩ ክቐርቦም ከም ዘለዎ ክመሃር ኣለዎ።

ነብስካ ምክክልን ምትእ ምማንን

Développer son autonomie et sa confiance

ቆልዓኹም ባዕሉ ከገብር ይደሊ እዩ።

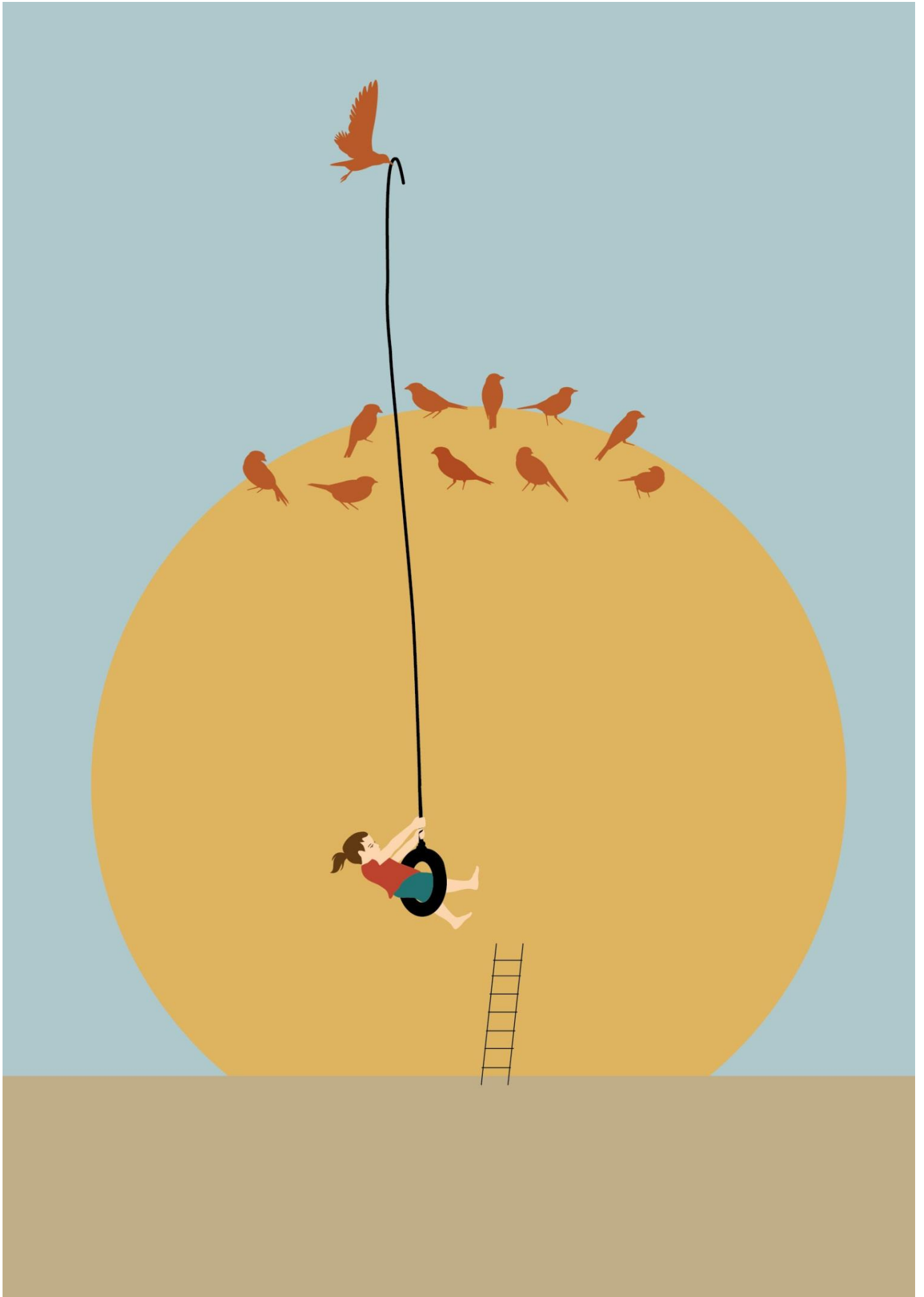
ቆልዓኹም ዝኾነ ይኹን ነገር ክፍትንን ባዕሉን ከገብርን ዕድል ሃብዎ።
ንምሳሌ ቆልዓኹም ባዕሉ ክዳወንቱ ክኸደንን ኸወጽእን ጊዜ ሃብዎ።
ቆልዓኹም ኣብ መዋእለ ሕጻናት ብዘይ ሓገዝ ባዕሉ ምእንቲ ናብ ሸቓቕ ክኸይድ፣ ነዚ ወን እንተኾነ ልምዲ የድልዮ እዩ። እስኹም ኣብቲ ናይ ግድን ሓገዝ ዘድልዮ ኩነታት ጥራሕ ሓግዝዎ።

ቆልዓኹም ንንብሉ ባዕሉ ክኸእል ይደሊ እዩ።

ኣብ ቆልዓኹም እምነት ይሃልወኹም። ሓደ ዝገበሮ ነገር እንተዘይቀኒቐዎ፣ እንደገና ንክፍትና ኣተባብዕዎ፣ ኣታ ዝፈተና እንተቐኒዓ ኸኣ፣ ምስኡ ኩነት ኩም ልዕሊ ኹሉ ተሓጎሱ። ንምሳሌ ምስ ቆልዓኹም ብሓባር ኩነት ኩም ነቲ ናብ መዋእለ ሕጻናት ዘመርሕ መገዲ ተላመዱዎ። ወይ ድማ ቀለልቲ ዝኾና ትእዛዛት ሃብዎ፣ ንምሳሌ ደብዳቤ ካብ ሳንዱቕ ፖስታ ምምጻእ ወይ ድማ ኣቕሑ መብልዒ ናብ ተመዛዛይ ምእታወ።

ቆልዓኹም ክፍትንን ክመራመርን ይደሊ እዩ።

ንቆልዓኹም ከምእኒ ሕብሪ ዘለወን ርሳሳት፣ ወረቓቕቲ፣ ኩርሻት፣ መጣበቂ ኮላ፣ መጣበቂ ፕላስቲክን መቐስን ዝኣመሰላ ናወቲ ቀርቡሉ። ኣብ ገዛ ይኹን ኣብ ክሸነ ንዘሎ ስራሕ ምሕጋዝ - ምሕጻብ፣ ምምታር፣ ምጂስ፣ ሰላጣ ምሕጻብ - እወን ነቲ ቆልዓ ኣተሓሕዛ ንክመልኸን ተመክሮታት ንክቐስምን እወን ክሕግዛ ይኸእላ እዩን።

ጸ ወታን ትምህርትን

Jouer e apprendre

ቆልዓኹም ክጻወት ይደሊ እዩ።

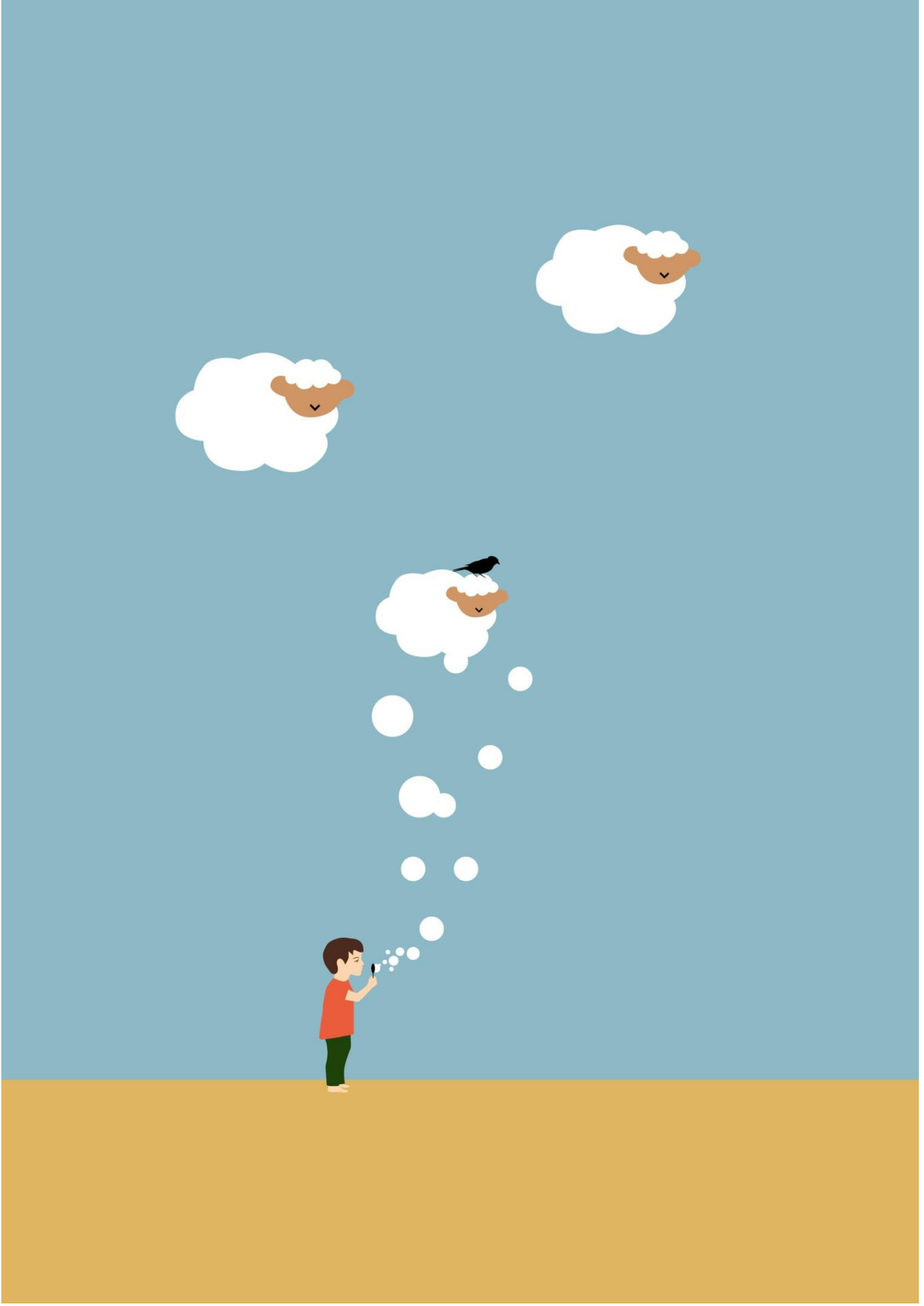
ቆልዓኹም ብወፁይ መንፈስ ናይ ምሕጻስን እንዳተጻወተ ናይ ምርሳዕን ክእለት ክህልዎ ይደሊ እዩ። ቆልዓ ክጻወት ከሎ፣ ኣዕሚቕ ምሕሳብ፣ መደብ ምወጻእ ከምኡውን ንወሕን ዝበለ እዋን ንሓደ ነገር ምግባር ይመሃር እዩ። ንቆልዓኹም ከምዚ ዓይነት ነገራት ንክገብር ነጻ ዕድል ሃብዎ። ንቆልዓኹም ብዝተፈላለዩ ነገራት፣ ዋላ ዕለታዊ ብዝኾነ ናውቲ ንክጻወት ይኹን ንክምርምር ዕድል ሃብዎ። እተን ምስ ቆልዓኹም ትጻወቱለን እዋናት እውን ክቡራትን ኣገደስትን እየን።

ቆልዓኹም ክመሃር ይደሊ እዩ።

ናይ ምምሃር ትርጉም ዝፈተን ካዮ ነገራት ክሰልጥ ከሎ ወይ ድማ ክይሰለጠ ክተርፍ ከሎ፣ ካብኡ ዝርከብ ተመክሮታትን እዩ፣ እዚውን ክልመድን ክዓመቕን ይግብኡ እዩ። ቆልዓኹም ነቲ ምኻድ እንዳወደቐን እንዳተስኤን እዩ ተማሂሩ። በቲ ዝገብሮ ነገራት ኹሉ እንተ ኣተባባዕ ኩሞ፣ ክሰልጠ ኹሎ እንተ መስገን ክሞ፣ እንተ ዘይሰለጠ ከኣ ደጊሙን ክፍትኖ ሓቦ እንተ ሃብኩሞ፣ ንቆልዓኹም በቲ ዝገብሮ ነገራት ክትድግፍዎ ትክእሉ ኢኹም።

ቆልዓኩም ይደሊ እዩ።

ምህላው ድልየት ኣገዳሲ እዩ። ቆልዓኹም ግን ነቲ ድልየቱ ኩሉ እዋን ክረክብ ኣይክእልን ኣዩ። ምጽባይ ክመሃር ኣለዎ ከምኡውን ጓሂ ክስምዖ ኹሎ፣ እንታይ ክገብር ከምዘለዎ ክለምድ ኣለዎ። ተስፋ ምቕራጽን ሕርቕርቕትን ናይ ስሚዒትና ኣካላት እየን። ድልየቱ ከይተማልኤ ክተርፍ ከሎ ንዕኡ ምጽዋር ንቆልዓ ዩ ደልድሎ እዩ።

ሐሳብ ምቅይያርን ምርዳእን

Communiquer et se faire comprendre

ቆልዓኹም ከነግረኩም ይደሊ አሎ።

ቆልዓኹም ንዝገብሮን ንዝመኮሮን ነገራት ተገዳስነት ሃብዎ። ምስ ቆልዓኹም ብዛዕባ ዕለታዊ ነገራት አዕልሉ ከምኡውን ነቲ ሕጂ ትገብርዎ ዘለኹም ወይ ድማ ነቲ እቲ ቆልዓ ዝዕዘቦ ዘሎ ነገር እውን አረድእዎ።

ቆልዓኹም ከሰምዕ ይደሊ እዩ።

ምስ ቆልዓኹም ብሓባር ኩን ኩም መጽሓፍቲ ስእልታት ርክብ፣ ታሪኽ አዕልልዎ ከምኡውን ምስኡ ብሓባር ኩን ኩም ዘምሩ። ብኸምኡ ምሳኹም ዘለዎ ቅርብት ከም ዘለዎ ይስምዖ ከምኡውን ቋንቋ ይመሃር። ምስ ቆልዓኹም ኩሉ እዋን ብቋንቋ ኩም ተዛረቡ። ቋንቋ ወለዱ ጽቡቕ ጌሩ እንተኸኢሉ፣ ካልእ ቋንቋ ብቐሊሉ እዩ ዝሰልጦ።

ቆልዓኹም ተሞክሮ ቋንቋ ይደሊ እዩ።

ቆልዑ ነቲ ብሜዲያ ዝሰምዕዎ ቃላት ጽቡቕ ጌሮም ከዝክርዎ አይክእሉን እዮም። ንቆሎው ምስኡም ዝዛረብ ዝኣምንዎም አብነት ዝኾኑ ሰባት የድልዮም እዩ። ካብ እቲ አብነት ዝኾኖም ወልቀሰብ ዝመሃርዎ ሓደሽቲ ነገራት ንሓዋሩ ይሕዝዎ ከምኡውን ከጥቀሙሉ ይኸእሉ እዮም።

ምወሰን ምድቃስን

Bouger et dormir

ቆልዓኹም ከወሳወስ ይደሊ እዩ።

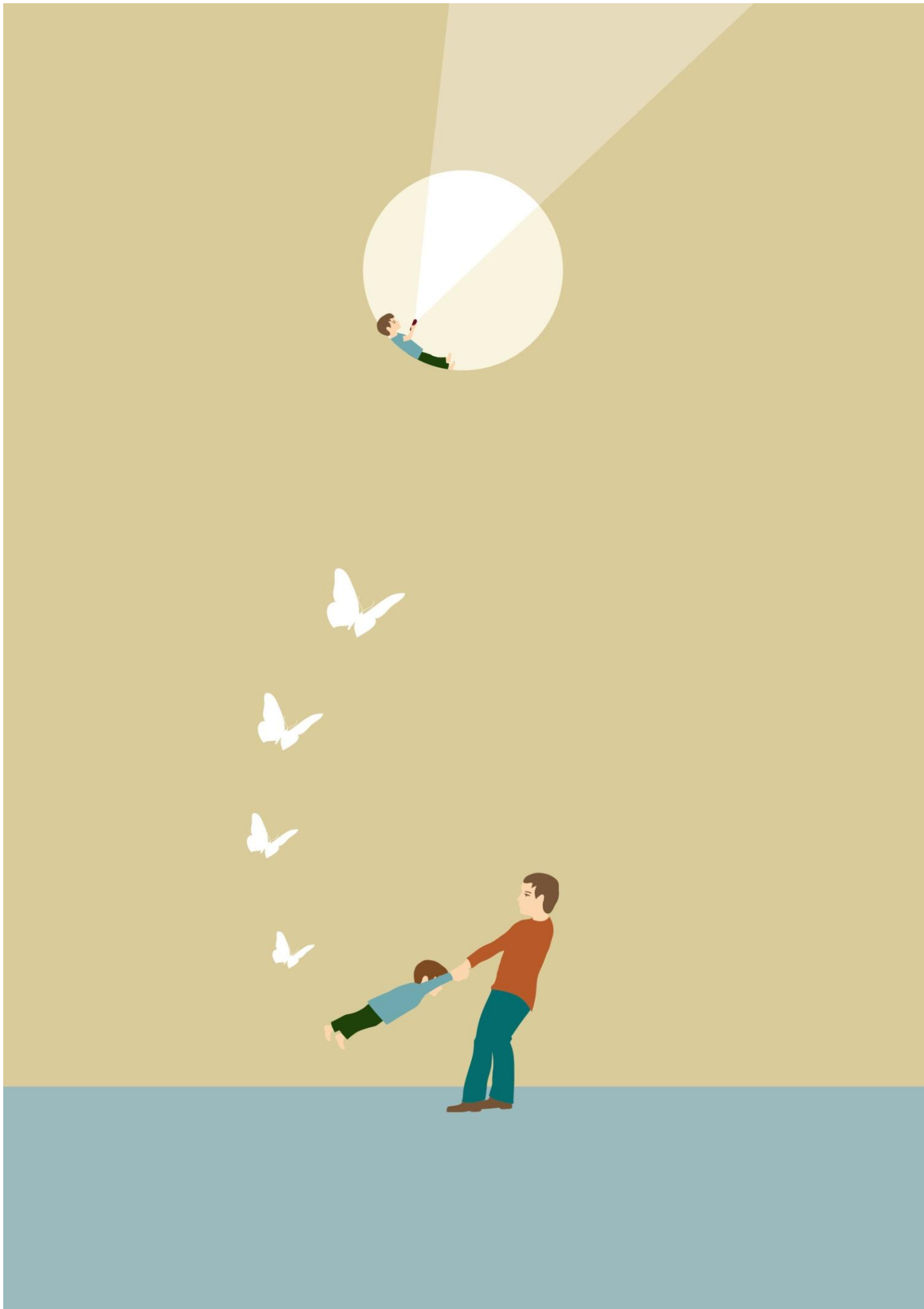
ቆልዓኹምን ክሓኩር፣ ማዘኑ ሓልዩን ክንቀሳቅስ፣ ከወድቕን ክትስእን ወይ ድማ ክወጥን ክጸወት ግደፍዎ። ዋላ ማይ እንተወቐዎ እዉን ምስ ቆልዓኹም ብሓባር ኩንኩምን ደገ ወጺእኩምን ተፈጥሮ ተመራመሩ።

ቆልዓኹም እኹል ዝኾነ ድቃስ ክረክብ ይደሊ እዩ።

ነቲ ኣብ መዋእለ ሕጻናት ዘሎ ዕለታዊ ናብራ ምእንቲ ክመልኹ፣ ንቆልዓኩም ለይቲ ከይተረበሸ ካብ ዓሰር ተክሳብ ዓሰር ተክልተ ሰዓታት ምድቃስ ናይ ግድን የድልዮ እዩ። ንግሆ ኸኣ ሓይሊ ምእንቲ ክረክብ፣ ጥዑይን ዘጽግብን ቁርሲ ክረክብ ኣለዎ።

ቆልዓኹምን ቡር ልምዲ የድልዮ እዩ።

ሓደ ዕለታዊ ዝደጋገምን ቡር ዝኾነ ልምዲ፣ ንምሳሌ ኣብ እዋን ምግብ ወይ ድማ ኣብ እዋን ድቃስ ንቆልዓ ጽንዓትን ዉሕስናን ክምዘስ ምዃ እዩ ዝገብር።

ካብዚ ንላዕሊ ክትፈልጡ ትደልዩ እንተ ናይ ኩምበዛ ትቐጽልዘላ መርበብ ሓበሬታታት ትረኽቡ፡ www.be.ch/ecole-obligatoire-mediatheque

ንዓኹምን ንቆልዓኹምን ካብ ምሽቓል ነጻ ዝኾነ እዋናት ንምነየልኩም።

